

Kinderrechten Impact Assessment

Handleiding

Maart 2024

*Ontwikkeld door de Universiteit Leiden en Considerati,
in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*

Juni 2025

*Doorontwikkeld door Berenschot en de Universiteit Leiden,
in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*

Inhoud

Hoofdstuk 0	Inleiding.....	3
0.1	Waarom is het KIA ontworpen?	3
0.2	Wat is het KIA?.....	3
0.3	Waaruit bestaat het KIA?.....	4
0.4	Wanneer voert u een KIA uit?	5
0.5	Welk KIA moet u uitvoeren: de interne of externe variant van het KIA?	6
0.6	Wat voor team heeft u nodig voor de uitvoering?.....	6
0.7	Proces voor het uitvoeren van het KIA.....	7
0.8	Aanvullende achtergrondinformatie.....	7
Hoofdstuk 1	Pre-scan-vragen.....	10
Hoofdstuk 2	Beschrijving en doelstelling van de digitale dienst.....	12
2.1	Toelichting op vragen – beschrijving van de digitale dienst	12
2.2	Toelichting op vragen - Beschrijving van het doel van de digitale dienst	13
Hoofdstuk 3	Kansen en Risico's	14
3.1	Categorieën kansen en risico's	14
3.2	Opzet vragen	14
3.3	Toelichting bij de categorieën.....	16
Hoofdstuk 4	Tussenconclusies	24
4.1	Tussenconclusie in de interne variant van het KIA.....	24
4.2	Tussenconclusie in de externe variant van het KIA	24
Hoofdstuk 5	Maatregelen	25
5.1	Maatregelen in de interne variant van het KIA	25
5.2	Maatregelen in de externe variant van het KIA.....	27
Hoofdstuk 6	Conclusie en vervolg	28

Hoofdstuk 0 | Inleiding

In de inleiding van de handleiding Kinderrechten Impact Assessment (afgekort: KIA) wordt toegelicht wat het KIA is én waarom, wanneer en voor wie het van belang is om het assessment uit te voeren.

0.1 Waarom is het KIA ontworpen?

De rechten van het kind zijn vastgelegd in het Verdrag inzake de rechten van het Kind (IVRK, 1989) van de Verenigde Naties. Het Kinderrechten Impact Assessment (KIA) richt zich op kinderen zoals gedefinieerd in het Verdrag inzake de rechten van het Kind. Het IVRK definieert een kind als ieder persoon dat nog geen 18 jaar oud is.¹ Kinderrechten gaan onder andere over welzijn, gezondheid, privacy, toegang tot informatie, bescherming tegen kindermishandeling, kinderarbeid en meer. Het verdrag is aangevuld met zogeheten general comments. In de general comments staat de toelichting op de verschillende artikelen en de implementatiemogelijkheden. General Comment 25 (2020) geeft een toelichting op de rechten van het kind in de digitale wereld. Ook de Code voor Kinderrechten, ontwikkeld in opdracht van BZK door de Universiteit Leiden en Waag, richt zich op het borgen van kinderrechten bij de ontwikkeling en het ontwerp van digitale diensten.² BZK heeft het KIA laten ontwikkelen om de kinderrechten in de gehele levenscyclus van online producten en digitale diensten te borgen, zoals verzocht in de motie van Kamerleden Ceder en Leijten.³ Het doel is om een veilige online wereld te creëren voor kinderen. Het KIA biedt een gestructureerd kader voor digitale diensten om de mogelijke positieve en negatieve impact van de digitale diensten op de rechten en het welzijn van kinderen te identificeren en te evalueren.⁴

In het kinderrecht geldt het zogenaamde voorzorgsbeginsel. Dit betekent dat bedrijven (en anderen) zich moeten onthouden van activiteiten die schadelijke gevolgen kunnen hebben voor (groepen) kinderen. Aanwijzingen voor het bestaan van die gevolgen zijn voldoende (en definitief bewijs van schade is niet nodig).⁵ Het ministerie van BZK biedt met het KIA een hulpmiddel aan bedrijven, overheden en andere organisaties die digitale diensten aanbieden waarmee zij de verantwoordelijkheid kunnen nemen voor het waarborgen van de rechten en het welzijn van kinderen in het digitale tijdperk.

0.2 Wat is het KIA?

Het KIA is een impact assessment en richt zich daarmee op het identificeren van de kansen en risico's die kunnen voorkomen op de digitale diensten en de positieve of negatieve impact die deze kansen en risico's kunnen hebben op de rechten en het welzijn van kinderen.

Het doel is om met de uitvoering van het KIA een afgewogen discussie op gang te brengen rondom de impact van de digitale dienst op kinderrechten met de relevante belanghebbenden binnen (en buiten) de organisatie. Het KIA kan ook als een beleidsinstrument worden gebruikt: het laat zien welke keuzes u heeft gemaakt bij het identificeren en mitigeren van risico's voor kinderen. Maar de nadruk ligt op het bewustwordingsaspect: het KIA helpt u om de juiste vragen te stellen tijdens de ontwikkeling van de digitale dienst en vroegtijdig risico's te onderkennen die u vervolgens door aanpassingen in het ontwerp kunt mitigeren. Openbaarmaking van de resultaten van het KIA wordt aangemoedigd in overeenstemming met de richtlijn van het VN-Kinderrechtencomité.⁶

Wat verstaan we onder digitale diensten?

Hieronder vallen alle commerciële diensten die gebruikmaken van digitale technologie, zoals apps, games, websites en online platforms.

¹ Zie Artikel 1, IVRK.

² [Code voor Kinderrechten](#)

³ Kamerstuk [26 643, nr. 870](#)

⁴ Voor meer achtergrondinformatie over de CRIA, zie Mukherjee, S., Pothong, K., and Livingstone, S., 'Child Rights Impact Assessment - A Tool to Realise Children's Rights in the Digital Environment' (5Rights Foundation 2021) <<https://digitalfuturescommission.org.uk/wp-content/uploads/2022/06/Child-Rights-Impact-Assessment.pdf>> accessed 27 October 2023.

⁵ E. Lievens (2021). Growing Up with Digital Technologies: How the Precautionary Principle Might Contribute to Addressing Potential Serious Harm to Children's Rights, *Nordic Journal of Human Rights*, 39:2, 128-145, DOI: 10.1080/18918131.2021.1992951.

⁶ Committee on the Rights of the Child, 'General Comment No. 25 (2021) on Children's Rights in Relation to the Digital Environment' <<https://digitallibrary.un.org/record/3906061>> accessed 28 November 2022, nr. 38.

Het KIA is relevant voor de digitale diensten als ze speciaal voor kinderen zijn gemaakt, toegankelijk zijn voor kinderen, of door kinderen gebruikt kunnen worden, zelfs als ze niet specifiek op kinderen gericht zijn. Ook als deze diensten niet door kinderen worden gebruikt, maar toch invloed kunnen hebben op hun rechten en welzijn, vallen ze onder het KIA, bijvoorbeeld omdat de persoonsgegevens van kinderen door de dienst worden verwerkt.⁷ Dit geldt meestal voor diensten van de informatiemaatschappij.⁸ Ook in dat geval is het noodzakelijk om een KIA uit te voeren.

0.2.1 Kansen en risico's

Met behulp van het KIA kunnen de kansen en risico's van het (mogelijke) gebruik van digitale diensten door kinderen worden geïdentificeerd. De classificatie van deze kansen en risico's, zoals besproken wordt in hoofdstuk 3 van dit assessment, is gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en gekoppeld aan kinderrechten.

Wat is een kans?

Een kans omvat de mogelijkheid dat een digitale dienst een kind betekenisvolle toegang biedt tot digitale technologieën waardoor kinderen ondersteund worden in het verwezenlijken van bijvoorbeeld hun burgerrechten en politieke, culturele, economische en sociale rechten. Een kans is bijvoorbeeld om in het ontwerp rekening te houden met de cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling van kinderen en hier aan bij te dragen.⁹ Zo kan uw digitale dienst veilige en nuttige activiteiten aanbieden aan kinderen die bijdragen aan hun ontwikkeling.¹⁰

Stel dat uw digitale dienst op een positieve manier kinderen de mogelijkheid biedt om vrij hun mening te geven (IVRK artikel 13) of bijdraagt aan het bieden van mogelijkheden om rust en vrije tijd op te zoeken en vrij te spelen (IVRK artikel 31). De bevinding dat er een kans optreedt, is dus een positieve uitwerking van de digitale dienst op de rechten en het welzijn van kinderen.

Wat is een risico?

Een risico omvat zowel de mogelijkheid van een schending van een van de kinderrechten als meer specifiek de mogelijkheid van schade aan de ontwikkeling en het welzijn van kinderen. De bevinding dat ergens een risico kan optreden, betekent dus dat de rechten van kinderen uit het VN Kinderrechtenverdrag 1989 (IVRK) potentieel kunnen worden geschonden. Mogelijke schendingen van bijvoorbeeld het recht op privacy en gegevensbescherming (artikel 16 IVRK, artikelen 7 en 8 EU Handvest), het recht om vrij (van commercie) te spelen (artikel 31 IVRK) of het recht op bescherming tegen economische exploitatie (artikel 32 IVRK). Bij het bepalen van mitigerende maatregelen moet ook rekening worden gehouden met de rechten van kinderen. Maatregelen moeten bijvoorbeeld inclusief zijn en mogen de autonomie en vrijheden van kinderen niet onnodig beperken. Denk daarbij onder meer aan het recht op de vrijheid van informatie (artikel 17 IVRK) en het recht op de vrijheid van meningsuiting (artikel 13 IVRK).

Bruto risico's en kansen

In het KIA wordt een onderscheid gemaakt tussen bruto risico's en restrisico's. Bruto risico's betreffen de risico's die kunnen voorkomen op de digitale dienst bij het gebruik door kinderen vóórdat er mitigerende maatregelen zijn genomen om de risico's te verminderen. Na het nemen van risicobeperkende maatregelen komt u tot het restrisico.

Voor kansen wordt dit niet gedaan. Voor kansen geldt juist dat er strategieën moeten worden ingezet om de gevonden kansen te versterken. We spreken daarom niet over bruto kansen.

0.3 Waaruit bestaat het KIA?

Het KIA bestaat uit drie verschillende delen.

1. **KIA invuldocument:** het invuldocument is voor de uitvoering van het KIA. Het invuldocument bestaat uit zes hoofdstukken met vragen die u stapsgewijs moet invullen. Door dit te doen krijgt u inzicht in de kansen en risico's die op uw digitale dienst voorkomen en welke maatregelen u moet nemen om de risico's te mitigeren.
2. **KIA Handleiding (voorliggend document):** de handleiding biedt u uitleg over het assessment en toelichting en voorbeelden per vraag die u in het invuldocument moet invullen.
3. **Juridisch Kader:** in het juridisch kader staat gedetailleerde juridische informatie over relevante wetgeving voor de bescherming van kinderen en hun rechten bij het gebruik digitale diensten. Het juridisch kader biedt

⁷ Denk aan leerlingvolgsystemen in het onderwijs, camera's op openbare plekken, databanken in de jeugdzorg of bij politie en justitie met informatie over kinderen, en parental control tools.

⁸ [L_2015241NL.01000101.xml](#)

⁹ Zie general comment 25, III Algemene uitgangspunten; C Recht op leven, overleven en ontwikkeling, pagina 3

¹⁰ [GeneralComment25vanhetIVRK.pdf](#)

u extra achtergrondinformatie voor tijdens het invullen maar het is niet essentieel om het KIA te kunnen voltooien.

Figuur 1. De drie onderdelen van het Kinderrechten Impact Assessment.

0.4 Wanneer voert u een KIA uit?

In deze paragraaf gaan we in op wanneer u het KIA moet uitvoeren en waar u rekening mee moet houden. Door risico's te identificeren en maatregelen te nemen om deze te voorkomen, kunnen negatieve gevolgen voor het welzijn en de ontwikkeling van kinderen in de digitale wereld tegen worden gegaan. Door kansen te identificeren kunt u extra investeren om de kansen voor kinderen tijdens het gebruik van uw digitale dienst te vergroten.

1. Verschillende Leeftijdsgroepen

Allereerst is het belangrijk bij het identificeren van kansen en risico's in de digitale wereld rekening te houden met de verschillende leeftijdsgroepen waar kinderen toe kunnen behoren. Afhankelijk van het ontwikkelingsniveau en de leeftijd van kinderen kunnen zowel de kansen en risico's als de impact hiervan op de kinderen verschillen. Als een dienst op geen enkele manier toegankelijk is voor kinderen en deze ook geen indirecte impact kan hebben op kinderen is het niet noodzakelijk om het KIA uit te voeren.

Een voorbeeld: stel u wilt een kindvriendelijke socialmedia-app ontwikkelen. U heeft echter nog geen beeld van het precieze doel dat u wilt bereiken of welke functionaliteiten u wilt gebruiken. U gaat dit in een marktonderzoek en ontwerpfase verder uitwerken. Voor het effectief uitvoeren van een KIA is het dan mogelijk nog te vroeg. Om de impact van de dienst op het kind te kunnen voorzien is het namelijk nodig dat u al een concreter beeld heeft van hoe de app er precies uit gaat zien. Wat is het doel? Wat is de beoogde doelgroep? Om welk soort content gaat het? Wie heeft er toegang? Hoe ziet het verdienmodel eruit? Welke technologie wordt er gebruikt? Et cetera. De kunst is om het KIA uit te voeren op het moment dat de toepassing al voldoende concreet is, maar dat er nog wel ruimte is om het ontwerp ervan aan te passen en bij te sturen.

2. Ontwerp en ontwikkelfase

Het is raadzaam om het KIA tijdens de ontwerp- of ontwikkelfase van de digitale dienst uit te voeren. Op die manier kan het KIA helpen om richting te geven bij het nemen van beslissingen over de functionaliteiten van de dienst. Om de meest waardevolle informatie uit de uitvoering van een KIA te kunnen halen is het belangrijk dat de toepassing en het toepassingsgebied al voldoende duidelijk zijn. Als de ideeën nog erg breed of algemeen zijn, en de toepassing nog niet concreet is, dan kan het moeilijk zijn om vast te stellen hoe de impact op een kind eruit zal gaan zien.

3. Levenscyclus

Daarnaast is het essentieel om de dienst gedurende de levenscyclus van de digitale dienst te blijven toetsen aan de uitgangspunten van het KIA. Zo is het bijvoorbeeld ook mogelijk om het KIA uit te voeren als de dienst al bestaat maar u nieuwe functionaliteiten aan de digitale dienst toe wilt voegen of wanneer u de functionaliteiten wil wijzigen. Het is ook aan te raden om periodiek een toetsing uit te voeren, bijvoorbeeld eens in de twee jaar, om te kijken of de risicobeoordeling nog actueel is.

0.5 Welk KIA moet u uitvoeren: de interne of externe variant van het KIA?

Voor het uitvoeren van het KIA moet u bepalen hoe u het KIA uit wil (laten) voeren. Dit doet u middels de pre-scanvragen uit hoofdstuk 1 van het invuldocument. Welke versie u uitvoert, hangt ervan af of u toegang heeft of krijgt tot de interne bedrijfsinformatie van de digitale dienst. Met de toegang tot de interne bedrijfsinformatie kunt u inzicht verkrijgen in de precieze werkwijze van de digitale dienst, zoals bijvoorbeeld de inzet van technologieën of de effectiviteit van maatregelen. Zonder interne bedrijfsinformatie zult u de uitvoering van het KIA moeten baseren op openbaar toegankelijke informatie zoals onderzoeksrapporten van gerenommeerde kennisinstellingen, wetenschappelijke peer-reviewed¹¹ artikelen en het maatschappelijk en politiek debat over de digitale dienst en de positieve en negatieve impact van het gebruik. In de externe versie van het KIA kunt u wel de impact bepalen.

Hieronder zijn drie manieren van het uitvoeren van het KIA uiteengezet inclusief het verschil in resultaten.

Soort KIA	Wijze van uitvoeren	Wat betekent dit voor het KIA	Voor – en nadelen
De interne variant van het KIA met een intern team	Uw eigen medewerkers voeren het KIA uit met toegang tot interne bedrijfsinformatie.	Met toegang tot interne bedrijfsinformatie kunt u alle vragen gedegen beantwoorden.	<i>Voordelen:</i> 1.U heeft volledige controle over het proces. 2.Diepgaande kennis van interne processen en gegevens. <i>Nadelen:</i> 1.Mogelijk gebrek aan objectiviteit. 2.Kan tijdrovend zijn voor interne medewerkers.
De interne variant van het KIA met een extern team met toegang	U vraagt een externe, onafhankelijke partij om het KIA uit te voeren van uw digitale dienst. U geeft de externe partij toegang tot interne bedrijfsinformatie.	Met toegang tot interne bedrijfsinformatie kunt u alle vragen gedegen beantwoorden. Door een extern team in te zetten wordt uw dienst objectief onderzocht.	<i>Voordelen:</i> 1. Objectieve en onafhankelijke uitvoering. 2. Expertise van externe specialisten. <i>Nadelen:</i> 1.Kosten voor het inhuren van externe partij. 2.Vereist delen van gevoelige bedrijfsinformatie.
De externe variant met extern team zonder toegang	U bent als externe onafhankelijke partij gevraagd het KIA uit te voeren van een digitale dienst, maar u krijgt geen toegang tot de interne bedrijfsinformatie.	Zonder toegang tot interne bedrijfsinformatie is het niet mogelijk om de waarschijnlijkheid dat risico's zich voordoen te beschrijven en de effectiviteit van maatregelen in te schatten. Hierdoor kunt u het restrisico minder goed bepalen. Op basis van wetenschappelijk onderzoek kunt u wel de impact inschatten. Volgens het voorzorgsbeginsel zijn aanwijzingen voor negatieve gevolgen voldoende om een negatieve impact op kinderen vast te stellen (definitief bewijs van schade is niet nodig).	<i>Voordelen:</i> 1. Onafhankelijke en onbevooroordeelde uitvoering. 2. Geen risico op lekken van interne informatie. <i>Nadelen:</i> 1.Beperkt inzicht in digitale dienst door gebrek aan interne gegevens 2.Moeilijker om specifieke risico's en maatregelen te beoordelen. 3. Argumenten en conclusies moeten middels gedegen (wetenschappelijk) onderzoek worden onderbouwd om de impact inschatting te kunnen maken. Dit is een tijdrovend proces.

0.6 Wat voor team heeft u nodig voor de uitvoering?

Het uitvoeren van het KIA vereist de inzet van een multidisciplinair team. Het KIA is een instrument dat kan worden gebruikt om discussie en besluitvorming te faciliteren. De discussie over de verschillende vragen van het invuldocument is het meest waardevol als deze plaatsvindt in een breed samengesteld team waarin mensen met verschillende specialisaties en achtergronden deelnemen. Het kan per digitale dienst verschillen welke rollen logischerwijs input zouden moeten leveren.

¹¹ Een peer-reviewed artikel is een wetenschappelijk artikel dat is beoordeeld door onafhankelijke experts in hetzelfde vakgebied voordat het wordt gepubliceerd.

Bij de discussies over de vragen in het KIA moeten minimaal de volgende typen rollen aanwezig zijn:

- De opdrachtgever van het project. Iemand die goed weet waarom de digitale dienst wordt ontwikkeld en wat het belang is.
- Iemand met een technische achtergrond. Bijvoorbeeld een ontwikkelaar, datascientist of een engineer. Deze persoon begrijpt hoe de digitale dienst in elkaar zit en hoe eventuele mitigerende maatregelen kunnen worden geïmplementeerd.
- Een jurist, functionaris gegevensbescherming en/of een ethisch adviseur die input kan geven over de juridische en maatschappelijke overwegingen en belangen.
- Iemand met kennis van kinderrechten en/of ontwikkelingspsychologie van kinderen.
- Iemand met domeinkennis op het gebied waar de digitale dienst wordt ingezet. Bij het ontwerpen van een digitale dienst gericht op *bijvoorbeeld* onderwijs, is het belangrijk om een persoon te betrekken die domeinkennis en expertise heeft in het onderwijs.

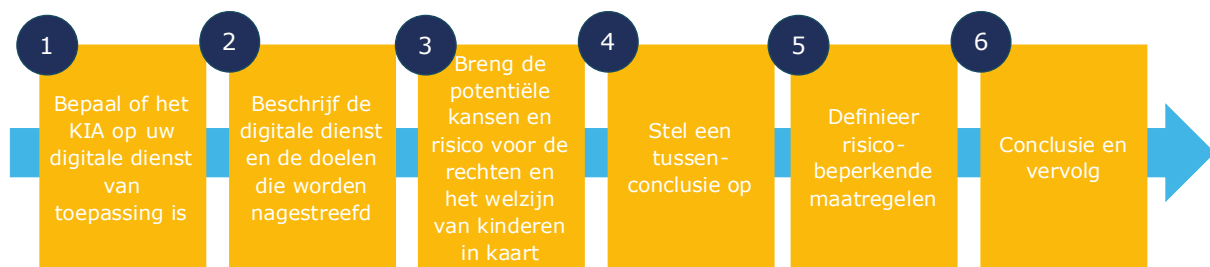
Ook is het noodzakelijk om kinderen, ouders en relevante belangengroepen te raadplegen om de risico's voor de rechten en het welzijn van kinderen te identificeren en de doeltreffendheid en gebruiksvriendelijkheid van risicobeperkende maatregelen te evalueren.

0.7 Proces voor het uitvoeren van het KIA

In de voorgaande paragraaf heeft u bepaald wie er moet deelnemen aan het uitvoeringsteam. Nu bent u klaar voor de uitvoering van het KIA.

Het KIA bestaat uit zes delen.

1. **Hoofdstuk 1:** Bepaal of het uitvoeren van een KIA noodzakelijk is.
2. **Hoofdstuk 2:** Beschrijf de digitale dienst waarvoor u het KIA uitvoert en de doelstellingen van de dienst.
3. **Hoofdstuk 3:** Breng de potentiële kansen en risico's in kaart die kunnen optreden wanneer kinderen gebruikmaken van uw digitale dienst of wanneer de dienst indirect impact kan hebben op de rechten en het welzijn van kinderen. Bij een interne versie van het KIA voert u ook een totale risico-inschatting uit. Bij een externe versie maakt u een inschatting van de impact.
4. **Hoofdstuk 4:** Stel een tussenconclusie op.
5. **Hoofdstuk 5:** Richt u op de risico's die in hoofdstuk 3 zijn geïdentificeerd en stel maatregelen vast om deze risico's te mitigeren.
6. **Hoofdstuk 6:** Trek een conclusie. Bepaal of uw dienst doeltreffend is in het behalen van de doelen zoals gedefinieerd in hoofdstuk 2 en hoe deze doeltreffendheid zich verhoudt tot de positieve of negatieve impact op kinderen. Overweeg of er alternatieve mogelijkheden zijn die minder negatieve impact hebben en leg vervolgacties vast.

Figuur 2. Processtappen uitvoering KIA.

0.8 Aanvullende achtergrondinformatie

Voor het op de markt brengen van digitale diensten die (mogelijk) worden gebruikt door kinderen, en diensten die direct of indirect een impact kunnen hebben op de rechten en welzijn van kinderen, gelden diverse wetten en regels. Naast deze KIA kan het daarom noodzakelijk zijn om andere instrumenten te gebruiken. Die bespreken wij kort hieronder. Figuur 3 laat zien wanneer de verschillende assessments, te weten KIA, DPIA en IAMA, moeten worden uitgevoerd of gecombineerd.

0.8.1 Code voor Kinderrechten

De Code voor Kinderrechten Online (CKO) is een verzameling principes en richtlijnen opgesteld om kinderrechten in het digitale domein te beschermen en te bevorderen. Het biedt een kader voor het verantwoord ontwerpen van

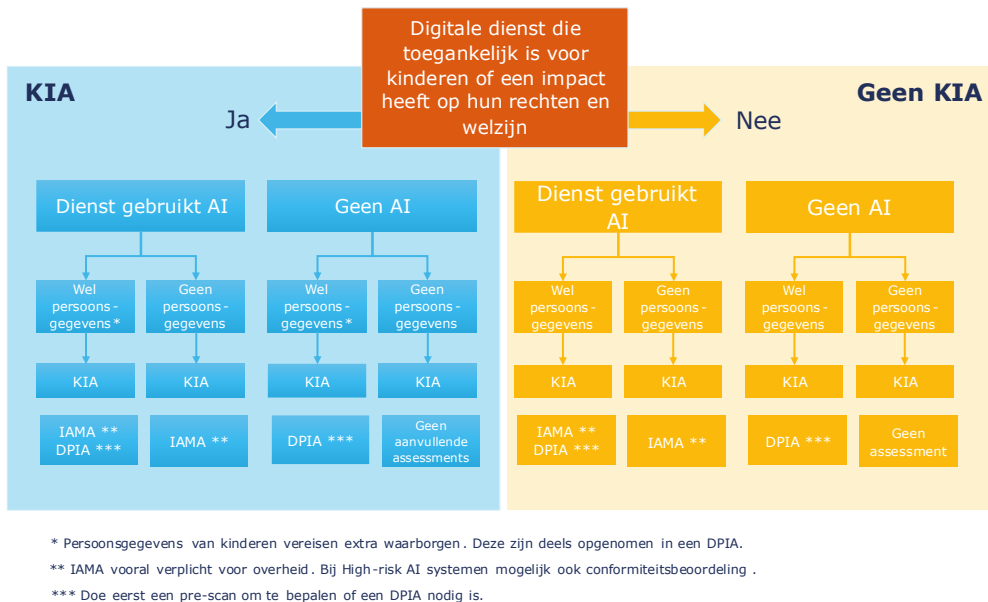
digitale diensten die het welzijn, de ontwikkeling en de veiligheid van kinderen waarborgen. Het wordt ook aanbevolen om andere hulpmiddelen te raadplegen voor een leeftijdsadequaat ontwerp.¹²

0.8.2 Data Protection Impact Assessment (DPIA)

Een Data Protection Impact Assessment (DPIA) is een beoordeling die wordt uitgevoerd om de privacyrisico's van een gegevensverwerkingsactiviteit te evalueren. Het biedt organisaties ondersteuning bij het waarborgen van de privacy van individuen, het naleven van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en het vaststellen van mitigerende maatregelen voor (potentiële) privacyrisico's. In bepaalde opzichten overlapt het KIA met de DPIA bij het beoordelen van privacyrisico's. Terwijl de DPIA in detail kijkt naar de persoonsgegevens die worden verwerkt, besteedt het KIA aandacht aan alle mogelijke risico's voor kinderen en het waarborgen van de rechten en het welzijn van kinderen. Het KIA en DPIA kunnen geïntegreerd worden uitgevoerd. In het KIA wordt duidelijk aangegeven welke vragen in beide assessments voorkomen of gedeeltelijk overlappen, zodat antwoorden kunnen worden hergebruikt.

0.8.3 Impact Assessment Mensenrechten en Algoritme (IAMA)

Een Impact Assessment Mensenrechten en Algoritme (IAMA) is een beoordeling die wordt uitgevoerd om de mogelijke impact van algoritmen op de mensenrechten te evalueren. Het heeft tot doel de potentiële risico's van algoritmische systemen te identificeren die van invloed kunnen zijn op de rechten, zoals privacy, non-discriminatie, vrijheid van meningsuiting en gelijke behandeling. Hoewel de doelstellingen van de IAMA vergelijkbaar zijn met die van het KIA, namelijk het identificeren van het risico op schending van rechten, richt de IAMA zich specifiek op mensenrechten en algoritmen en het KIA op kinderrechten en online risico's, waaronder algoritmen.

Figuur 3. Het KIA en de relatie tot andere assessments

0.8.4 Artikel 28 van de Digitaledienstenverordening

Op 16 november 2022 is de Digitaledienstenverordening (DDV) in werking getreden en begin 2024 is de DDV geheel van toepassing geworden. Artikel 28 van de DDV is specifiek gericht op de online bescherming van kinderen. Het artikel wordt begeleid door richtsnoeren. De richtsnoeren verduidelijken welke maatregelen de digitale diensten kunnen nemen om hun diensten veilig en kindvriendelijk in te richten. Het gaat hier om het waarborgen van een hoog

¹² In het bijzonder wordt gewezen op: 'IEEE Standard for an Age Appropriate Digital Services Framework Based on the 5Rights Principles for Children' (IEEE) <<https://5rightsfoundation.com/static/ieee-2089-2021.pdf>> accessed 31 May 2023; CEN/CENELEC, 'Age Appropriate Digital Services Framework', CWA 18016, <https://www.cencenelec.eu/media/CEN-CENELEC/CWAs/ICT/cwa18016_2023.pdf> accessed 12 October 2023; 5Rights Foundation and Digital Futures Commission, 'Child Rights by Design' <<https://childrightsbydesign.digitalfuturescommission.org.uk/>> accessed 27 October 2023.

niveau van privacy, veiligheid en beveiliging, alsook een kindvriendelijk of leeftijdsgeschikt design voor kinderen, zoals vereist door de DDV.¹³

De richtsnoeren bevatten een niet-uitputtende lijst van maatregelen die alle platforms, met uitzondering van micro- en kleine ondernemingen, kunnen nemen om minderjarigen te beschermen. Een maatregel is bijvoorbeeld het uitvoeren van een risk assessment. Het voorliggend KIA wordt gezien als een voorbeeld van een reviewmethode.¹⁴

0.8.5 Richtlijn Gezond Schermgebruik 2025¹⁵

Deze richtlijn is bedoeld voor opvoeders van kinderen (0-16 jaar) in Nederland en biedt informatie over hoe zij gezond schermgebruik bij hun kinderen kunnen bevorderen. Het is gebaseerd op vragen van opvoeders over veilig omgaan met digitale media. Veel opvoeders voelen zich onzeker omdat ze niet weten hoe ze de risico's van de digitale media kunnen verkleinen en de kansen kunnen vergroten. Hoewel er al adviezen beschikbaar zijn, zijn deze vaak niet wetenschappelijk onderbouwd, bieden ze weinig praktische handvatten, en zijn ze moeilijk te vinden. Het doel van deze richtlijn is om opvoeders te ondersteunen bij het stimuleren van gezond schermgebruik bij hun kinderen door:

- de kennis en de bewustwording te vergroten over hoe bij te dragen aan gezond schermgebruik
- de normen voor gezond schermgebruik te stimuleren.

¹³ [Commissie vraagt om feedback over de richtsnoeren inzake de bescherming van minderjarigen online in het kader van de wet inzake digitale diensten | Shaping Europe's digital future](#)

¹⁴ [Commissie vraagt om feedback over de richtsnoeren inzake de bescherming van minderjarigen online in het kader van de wet inzake digitale diensten | Shaping Europe's digital future](#)

¹⁵ [Richtlijn Gezond Schermgebruik 2025](#)

Hoofdstuk 1 | Pre-scan-vragen

In hoofdstuk 1-6 van de handleiding vindt u de toelichting op de vragen uit het invuldocument van het KIA. De hoofdstukken komen overeen met de hoofdstukken uit het invuldocument zelf.

U kunt door middel van het beantwoorden van de pre-scan-vragen vaststellen of het uitvoeren van het KIA noodzakelijk is voor uw digitale dienst.

1.1 Biedt u een digitale dienst aan of gebruikt u deze?

Digitale diensten zijn alle diensten die gebruikmaken van digitale technologie. Voorbeelden zijn applicaties voor op smartphones, games, websites of online platforms. De diensten die onder het KIA vallen, zijn zogenaamde diensten van de informatiemaatschappij. Hieronder vallen alle digitale diensten waar kinderen mogelijk gebruik van zouden kunnen maken, zelfs als ze niet expliciet op kinderen gericht zijn, of diensten die anderszins een impact kunnen hebben op de rechten en het welzijn van kinderen.

1.2 Is de digitale dienst feitelijk toegankelijk voor of wordt deze ingezet bij personen jonger dan 18 jaar?

Het KIA is van toepassing op digitale diensten die feitelijk toegankelijk zijn voor personen jonger dan 18 jaar of anderszins een mogelijke impact hebben op hun rechten of welzijn. Er moet rekening worden gehouden met specifieke wettelijke waarborgen voor kinderen als een digitale dienst feitelijk toegankelijk is voor kinderen of gericht bij hen wordt ingezet. Zelfs als kinderen niet de doelgroep van uw dienst zijn, zijn de wettelijke waarborgen voor kinderen van toepassing als ze er feitelijk gebruik van kunnen maken of deze bij kinderen wordt ingezet.

1.3 Kunt u aantonen dat de dienst niet zal worden gebruikt door personen jonger dan 18 jaar of deze niet wordt ingezet bij personen jonger dan 18 jaar?

Als het antwoord op vorige vraag 'ja' is, en de digitale dienst alleen bedoeld is voor of ingezet wordt bij personen van 18 jaar en ouder, dan zijn de specifieke waarborgen niet van toepassing en hoeft er geen KIA te worden uitgevoerd. Het is dan wel belangrijk dat u met een aantoonbaar adequate leeftijdsverificatie-methode kunt aantonen dat personen onder de 18 jaar geen gebruik (kunnen) maken van de digitale dienst. 'Aantoonbaar adequaat' betekent dat de gebruikte methode aantoonbaar in staat is om alleen gebruikers toe te laten op basis van het attribuut '18 jaar en ouder'. Een dergelijke methode wordt leeftijdsverificatie genoemd en omvat technieken waarmee met een hoge mate van zekerheid kan worden vastgesteld of een persoon de vereiste (wettelijke) minimumleeftijd (bijvoorbeeld 18 jaar en ouder) voor een digitale dienst heeft bereikt. Bij het bepalen van de leeftijdscontrole methode moet worden nagegaan of deze effectief is met het oog op het te bereiken doel (bijvoorbeeld voldoen aan een wettelijke minimumleeftijd voor een digitale dienst of een onderdeel daarvan) (proportionaliteitsbeginsel) en of dit de methode is die het minst inbreuk maakt op de rechten van gebruikers (subsidiariteitsbeginsel). Dit laatste aspect houdt rekening met bepaalde (wettelijke) vereisten, waaronder gegevensbescherming, veiligheid, transparantie, inclusiviteit en gebruiksvriendelijkheid.¹⁶ Methoden als 'self-declaration' (gebruikers verstrekken zelf hun leeftijd of geboortedatum) en 'age estimation' (de leeftijd wordt geschat op basis van biometrische kenmerken en/of gedragsgegevens) zijn op zichzelf niet aantoonbaar adequaat voor dit doel. Houd er rekening mee dat wanneer u tot de conclusie komt dat een KIA niet noodzakelijk is, het nog steeds zo kan zijn dat een DPIA of een IAMA wel noodzakelijk is.

1.4 Heeft u toegang tot interne bedrijfsinformatie?

Op basis van de voorgaande vragen wordt vastgesteld of het voor u raadzaam is om een KIA uit te voeren om de kansen en risico's van een digitale dienst voor de rechten en het welzijn van kinderen in kaart te brengen. Vraag 1.4. gaat over welke variant van het KIA u moet uitvoeren. U kunt het KIA vervolgens op drie manieren laten uitvoeren:

1. **Intern:** uw eigen medewerkers voeren het KIA uit met toegang tot interne bedrijfsinformatie.
2. **Extern met toegang:** een externe partij voert het KIA uit met toegang tot interne bedrijfsinformatie.
3. **Extern zonder toegang:** u bent als externe partij gevraagd het KIA uit te voeren zonder toegang tot interne bedrijfsinformatie.

¹⁶ Zie voor minimumeisen: CEN/CENELEC, 'Age Appropriate Digital Services Framework', CWA 18016, <https://www.cencenelec.eu/media/CEN-CENELEC/CWAs/ICT/cwa18016_2023.pdf> accessed 12 October 2023.

Zie ook de toelichting onder [paragraaf 0.5](#). Om de uitvoering te ondersteunen, zijn er twee versies van het KIA ontwikkeld. Met het beantwoorden van vraag 1.4. maakt u de keus voor het uitvoeren van een intern of extern KIA

- Intern KIA: voor de onderzoekers **met toegang** tot de interne informatie.
- Extern KIA: voor de onderzoekers **zonder toegang** tot de interne informatie.

Hoofdstuk 2 | Beschrijving en doelstelling van de digitale dienst

In dit hoofdstuk staat het doel van de digitale dienst centraal. Het is belangrijk om scherp te krijgen hoe de digitale dienst eruit gaat zien en wat de specifieke doelen en beoogde effecten zijn. Dit lijkt heel eenvoudig, maar in veel gevallen komt men er bij het uitschrijven achter dat er nog onduidelijkheden zijn of dat bepaalde aspecten nog niet specifiek zijn meegenomen. Hoofdstuk 2 is opgedeeld in twee delen.

- **Deel 1:** de vragen 2.1 tot en met 2.4 helpen u om de digitale dienst zo concreet mogelijk te beschrijven. Dit helpt om vervolgens de risico's goed in te schatten.
- **Deel 2:** vragen 2.6 tot en met 2.8 kunnen helpen om de doelen zo scherp mogelijk te krijgen.

2.1 Toelichting op vragen – beschrijving van de digitale dienst

2.1 Geef een beschrijving van de digitale dienst.

Geef hier een omschrijving van de digitale dienst. Om mogelijke kansen en risico's in te schatten, is het belangrijk om goed te omschrijven wat de digitale dienst inhoudt. Leg in het antwoord ook uit hoe het idee voor de dienst tot stand is gekomen en wat de beweegredenen zijn om deze dienst aan te bieden.

2.2 Geef een beschrijving van de functionaliteiten van de digitale dienst.

Geef hier een beschrijving van de functionaliteiten die in het ontwerp van de digitale dienst zijn meegenomen of van functionaliteiten die nog toegevoegd zullen worden. Benoem de naam van de functionaliteit en geef vervolgens een omschrijving van wat een gebruiker met de functionaliteit kan doen.

Functionaliteit #	Naam functionaliteit	Beschrijving functionaliteit
Voorbeeldfunctionaliteit	Chatfunctie	De digitale dienst bevat een chatfunctie waarmee gebruikers (waaronder kinderen) met elkaar kunnen communiceren op de digitale dienst. Bij deze communicatie gaat het om 'realtime' (directe) interactie en kan zowel een-op-een als in groepsverband worden gebruikt.
Functionaliteit 1		
Functionaliteit 2		
Functionaliteit 3		
Functionaliteit ...		

2.3 Welke technologie wordt er gebruikt om de digitale dienst te realiseren? En op welke manier wordt technologie ingezet binnen jouw digitale dienst, en wat is het doel van dit gebruik?

Beschrijf welke technologie wordt gebruikt en, indien relevant, hoe de digitale dienst samenhangt met andere technologieën of systemen. Sommige kansen en risico's ontstaan door het gebruik van (nieuwe) technologieën, zoals aanbevelingssystemen en biometrie. Als de dienst gebruik maakt van kunstmatige intelligentie, kan het raadzaam zijn om het KIA uit te voeren in combinatie met het Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes (IAMA).¹⁷ Benoem hier ook de in de digitale dienst verwerkte of te verwerken technologieën die van derde partijen worden afgenomen.

2.4 Wat is de tijd en de periode waarin de digitale dienst ingezet wordt? Wat is de regio? Hoe groot is de groep mensen die (mogelijk) gebruik gaat maken van de dienst? Welke leeftijdscategorieën zijn te onderscheiden binnen de groep die (mogelijk) gebruik gaat maken van de dienst?

¹⁷ De IAMA is primair ontwikkeld voor overheden. Verplichting van dit instrument is nog niet formeel geregeld. Wel is er een motie aangenomen in de Tweede Kamer om het instrument te verplichten voor overheden. Daarnaast wordt de uitvoering van een 'Fundamental Rights Impact Assessment' voor high-risk-toepassingen van AI ook genoemd in het voorstel van de AI Verordening van het Europese Parlement. Als dit wordt overgenomen geldt een dergelijke verplichting ook voor private organisaties.

Geef bij deze vraag aan wat de scope is van digitale dienst in de loop der tijd en periode waarin de digitale dienst wordt ingezet. Is het een digitale dienst die voor een korte of lange termijn zal worden aangeboden en in welke regio is de digitale dienst beschikbaar? Daarnaast is het belangrijk om te bepalen hoe groot de groep mensen is die (mogelijk) gebruik gaat maken van de dienst? Voor het identificeren van de kansen en risico's voor kinderen is het belangrijk om de verschillende leeftijdscategorieën die gebruik kunnen maken van de dienst te onderscheiden. Let hierbij ook op kinderen die aangeven in een bepaalde leeftijdscategorie te zitten, terwijl dat in werkelijkheid niet zo is. Zie ook de toelichting in [paragraaf 0.4](#).

2.5 Wie is de doelgroep van de digitale dienst?

Beschrijf wie de doelgroep is voor de digitale dienst. Probeer dit zo specifiek mogelijk te maken. Als kinderen (deels) de (direct of indirect) doelgroep zijn, geef dan aan om welke leeftijdscategorieën het gaat en waarom.

2.2 Toelichting op vragen - Beschrijving van het doel van de digitale dienst

2.6 Wat is het doel dat bereikt moet worden met het gebruik van de digitale dienst? Wat is het hoofddoel en wat zijn subdoelen?

Deze vraag hangt samen met vraag 1.1.2 uit het IAMA.

Het gaat hier om de doelen van de organisatie. Het is hier belangrijk om het doel van het gebruik van de digitale dienst zo concreet en specifiek mogelijk te omschrijven. Bovendien moeten hier eventuele commerciële doelen transparant worden gemaakt. Het is handig om doelen te rangschikken. In de meeste gevallen zijn er meer doelen. Wat zijn de belangrijkste doelen en waarom?

2.7 Is de in te zetten digitale dienst een doeltreffend middel om de gestelde doelen te realiseren? Leg uit.

Voor de uiteindelijke conclusie is het belangrijk om te bepalen of een dienst doeltreffend is (zie ook de IAMA en DPIA). Als de dienst namelijk niet doeltreffend is, is deze waarschijnlijk niet noodzakelijk. Als een dienst niet doeltreffend is én er mogelijk sprake is van een inbreuk op kinderrechten, kan de inzet van deze digitale dienst problematisch zijn. Als u de digitale dienst nog moet ontwikkelen, dan vereist het beantwoorden van deze vraag een inschatting.

2.8 Wanneer is de digitale dienst een succes? Hoe en wanneer meet u dit? (bijvoorbeeld na 1 maand of 2 jaar?)

Deze vraag hangt samen met vraag 12, fase 1 uit de Handreiking non-discriminatie by-design.

Als u de digitale dienst nog moet ontwikkelen, dan vraagt het beantwoorden van de vorige vraag om een vooruitziende blik. Dat kan lastig zijn. Daarom is het ook van belang om na te denken over hoe u het succes van de dienst concreet kunt meten. Bij deze vraag gaat het erom te bepalen hoe de doelen meetbaar gemaakt kunnen worden, zodat u ook in een later stadium kunt monitoren of uw digitale dienst doeltreffend is.

Hoofdstuk 3 | Kansen en Risico's

In hoofdstuk 2 is de digitale dienst waar het KIA op wordt toegepast zo concreet mogelijk beschreven en afgebakend. Daarnaast zijn de doelen die de digitale dienst wil bereiken, omschreven.

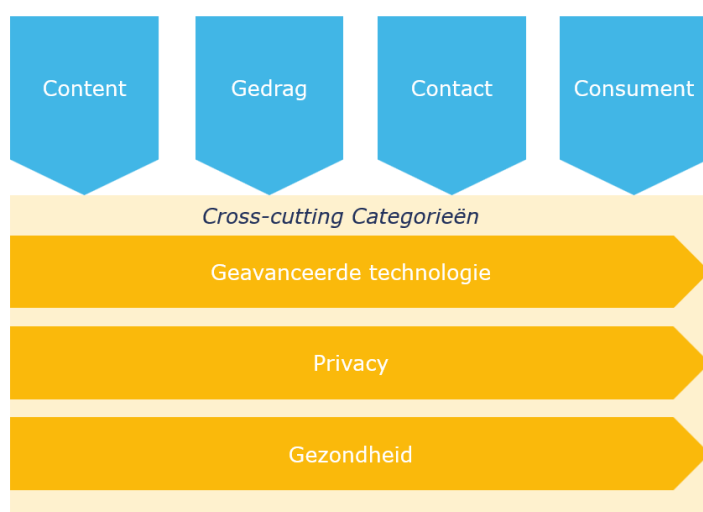
Het gebruik van de digitale dienst kan voor kinderen gepaard gaan met kansen en risico's. Hoofdstuk 3 helpt om de mogelijke positieve en negatieve impact op de rechten en het welzijn van kinderen in kaart te brengen.

3.1 Categorieën kansen en risico's

Het KIA gebruikt een classificatie – in verschillende categorieën - die is ontwikkeld in de mediastudies.¹⁸ De categorieën vormen een hulpmiddel om na te denken over kansen en risico's voor kinderen. De categorieën omvatten:

1. Content
2. Gedrag
3. Contact
4. Consument
5. Geavanceerde technologie
6. Privacy
7. Gezondheid.

De laatste drie categorieën zijn cross-cutting (doorsnijdend). Dit betekent dat kansen en risico's binnen en tussen alle bovengenoemde categorieën kunnen voorkomen. Met andere woorden, het kan voorkomen dat een kans of een risico niet altijd precies in één van de afgebakende categorieën vallen maar in meerdere categorieën. Deze kansen en risico's kunnen – in onderlinge samenhang – de rechten en het welzijn van kinderen versterken. Geavanceerde technologie, privacy en gezondheid zijn geclassificeerd als cross-cutting kansen en risico's.

Figuur 4. Visualisatie van de cross-cutting categorieën.

3.2 Opzet vragen

Elke categorie volgt dezelfde structuur wat betreft het stellen van vragen. Eerst wordt er gevraagd om de kansen, gerelateerd aan de desbetreffende categorie, te beschrijven. Vervolgens wordt er gevraagd om de risico's, gerelateerd aan de desbetreffende categorie, te beschrijven. Ten slotte wordt er gevraagd om een inschatting te geven van de gevonden kansen en risico's.

3.2.1 Instructie voor het beschrijven van de kansen en risico's

- **Lees de toelichting zorgvuldig.** De toelichting beschrijft wat er onder de desbetreffende categorie wordt verstaan binnen een digitale dienst.

¹⁸ Officieel wordt deze methode gebruikt om risico's te classificeren, een zogeheten risicoclassificatie.

- **Beschrijf de kansen en risico's.** Gebruik de voorbeeldvragen om de kansen en risico's te identificeren. Deze voorbeeldvragen zijn niet uitputtend. Onderzoek daarom per digitale dienst of deze voorbeeldvragen van toepassing zijn en of er aanvullende vragen, dan wel kansen of risico's te bedenken zijn voor dit thema.
 - **Bruto risico.** Mogelijk heeft u al risicobeperkende maatregelen genomen. Bij het toepassen van het KIA is het belangrijk om de volgende vragen te baseren op de situatie voordat deze maatregelen werden genomen. Dit wordt het bruto risico genoemd. Mitigerende maatregelen worden expliciet behandeld in hoofdstuk 5 van het KIA. Bruto risico's vormen dan samen met de genomen mitigerende maatregelen het netto risico (ook vaak het 'restrisico' genoemd). Verdere uitleg vindt u in [hoofdstuk 5](#).
- **Koppel de kansen en risico's aan de functionaliteiten van de digitale dienst.** Beschrijf welke functionaliteiten van de digitale dienst deze kansen en risico's mogelijk maken of versterken. Functionaliteiten zijn bijvoorbeeld een chatfunctie, een videoplatform of het gebruik van game-elementen.
- **Controleer op volledigheid.** Zijn alle relevante kansen en risico's benoemd? Zijn de functionaliteiten duidelijk gekoppeld? Is de impact van de kansen en risico's van deze diensten op de kinderen goed onderbouwd? Vanwege het voorzorgsbeginsel is het belangrijk om de kansen, risico's en de impact op kinderen gedegen te onderbouwen en te bevestigen of te ontkrachten aan de hand van wetenschappelijke literatuur.

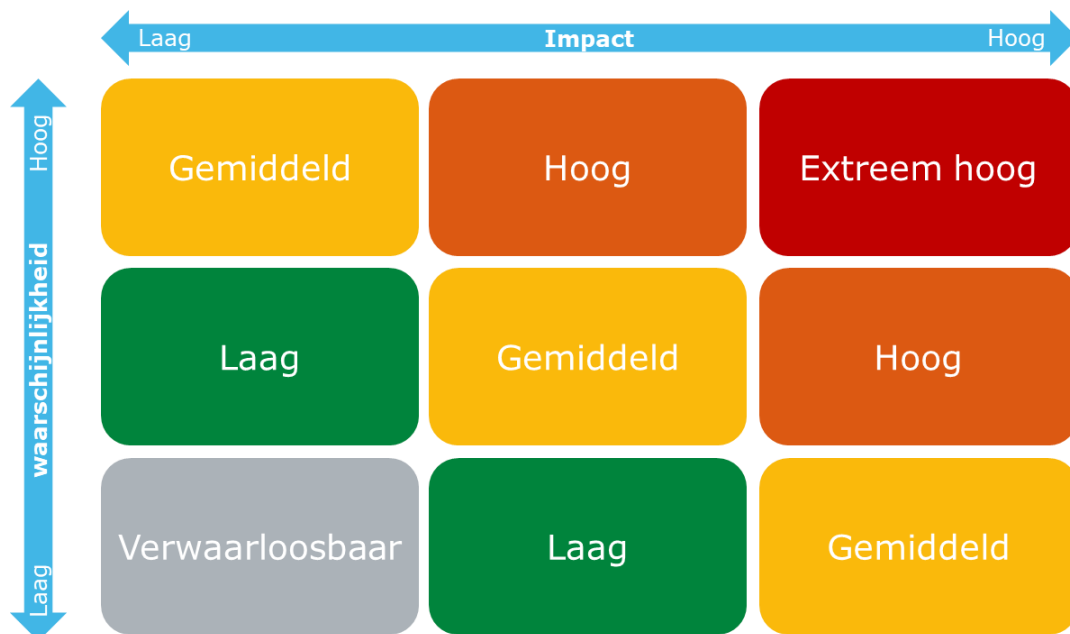
3.2.2 Inschatting kansen en risico's

Na het beschrijven van de kansen en risico's van de desbetreffende categorie, vraagt het invuldocument om kans- en risico-inschattingen te geven. Voor elke geïdentificeerde kans of risico bepaalt u: (1) De waarschijnlijkheid dat deze zich voordoet (laag, midden of hoog); (2) De impact of ernst als deze zich voordoet (laag, midden of hoog).

Stel uzelf hierbij de volgende vragen:

- Hoe waarschijnlijk is het dat het risico / de kans zich voordoet?
- Wat is de mogelijke impact als dit gebeurt?

De totale inschatting wordt vervolgens bepaald met de formule: waarschijnlijkheid × impact. Let op: als u twijfelt tussen twee categorieën, kies dan altijd voor de hogere inschatting. Dit zorgt voor een gedegen en veilige benadering. Houd er rekening mee dat u bij deze inschatting nog geen rekening houdt met eventuele beheersmaatregelen. Deze komen aanbod in hoofdstuk 5. Zie hiervoor dus ook de toelichting in hoofdstuk 5 van de handleiding.

Figuur 5. Risico/kans inschatting matrix

- *Let op: In gevallen waarin een derde partij verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van jouw digitale dienst, blijft het van essentieel belang om de risico's zorgvuldig te overwegen en een onderbouwing te verstrekken voor het gebruik van deze software.*

Voorbeeld van het invullen van de matrix

Waarschijnlijkheid	Impact	Risico inschatting
Hoog	Hoog	Extreem hoog

Impact inschatting in de externe variant van het KIA

Bij de uitvoering van het externe KIA zonder toegang tot interne bedrijfsinformatie is het lastig om het restrisico te bepalen omdat je, tenzij de informatie openbaar is gepubliceerd, geen inzicht hebt in de daadwerkelijke waarschijnlijkheid dat een kans of risico zich voordoet op de dienst en dat kinderen daarmee in aanraking komen. Om die reden kunnen externe onderzoekers geen taxatie maken van de waarschijnlijkheid. Het is, op basis van gedegen onderzoek, wel mogelijk om de inschaling van de impact te bepalen. Zoals het voorzorgsbeginsel aangeeft zijn de aanwijzingen voor het bestaan van impact voldoende (en definitief bewijs van schade is niet nodig).

In de externe versie van het KIA worden er daarom geen volledige inschattingen van de kansen en risico's gevraagd, maar alleen een inschatting van de impact die de kans of het risico heeft op de rechten en het welzijn van kinderen. De tabel zit er dan ook als volgt uit:

Wat is de impact of ernst van het risico als het zich voordoet?

Inschaling impact

Wat is de positieve impact van de kans als het zich voordoet?

Inschaling impact

3.3 Toelichting bij de categorieën

Zoals vermeld zijn er acht categorieën waarbinnen de kansen en risico's geïdentificeerd dienen te worden: 1) content; 2) gedrag; 3) contact; 4) consument; 5) geavanceerde technologie; 6) privacy; 7) gezondheid; 8) overig. Hieronder zullen de categorieën toegelicht worden. Let op: de toelichtingen betreffen een illustratie van de categorieën. Dit zijn geen uitputtende voorbeelden.

3.3.1 Categorie: content

Meest relevante kinderrechten: recht op ontwikkeling (artikel 6 IVRK) recht op toegang tot niet-schadelijke informatie en de media, inclusief bescherming tegen schadelijke content (artikel 17 IVRK), recht op gezondheid (artikel 24 IVRK).

3.3.1.1 Toelichting 'content' in de context van het KIA

Het thema 'content' omvat alle informatie en media die zichtbaar zijn, beschikbaar worden gesteld of worden gedeeld via de digitale dienst. Voorbeelden hiervan zijn foto's, video's en berichten. Het gaat bijvoorbeeld om informatie die: (1) door anderen is geplaatst en door kinderen wordt bekeken; (2) kinderen zelf online plaatsen; (3) interactie mogelijk maakt, zoals liken of reageren; (4) invloed kan hebben op kinderen zonder dat zij toegang hebben tot de content, bijvoorbeeld via een leerlingvolgsysteem.

3.3.1.2 Kansen | Illustratieve voorbeelden

Er zijn verschillende soorten content die een positieve impact kunnen hebben op het welzijn en de rechten van kinderen. Dit is geen uitputtende lijst.

- **Nieuwsgierigheid en nieuwe ervaringen.** Digitale content kan kinderen op een veilige manier in contact brengen met nieuwe werelden, culturen en perspectieven. Door middel van educatieve games, virtuele rondleidingen, interactieve verhalen en documentaires worden kinderen gestimuleerd om vragen te stellen, verbanden te leggen en hun horizon te verbreden. Dit draagt bij aan een leergierigheid en een open houding.
- **Educatieve content.** Educatieve content ondersteunt de ontwikkeling van kinderen door hen op een toegankelijke en aantrekkelijke manier kennis bij te brengen. Dit kan variëren van taal- en rekenvaardigheden

tot mediawijdsheid en burgerschapsvorming. Andere voorbeelden zijn op een interactie of leeftijdsgerichte manier content over wetenschap, dieren, geschiedenis, landen en politiek bij te brengen. Hierdoor kunnen digitale diensten bijdragen aan gelijke onderwijskansen en het stimuleren van nieuwsgierigheid en leerplezier.

- **Positieve sociale content.** Content die empathie, samenwerking en respect bevordert, draagt bij aan een veilige en inclusieve online omgeving. Denk aan verhalen en video's die diversiteit vieren, pesten bespreekbaar maken of kinderen aanmoedigen om op te komen voor zichzelf en anderen. Zulke content kan bijdragen aan het versterken van sociale vaardigheden en het zelfvertrouwen van kinderen.

3.3.1.3 Risico's | Illustratieve voorbeelden

Er zijn verschillende termen die voor dit risico van belang zijn:

- **Illegale content.** Illegale content verwijst naar materiaal dat bij wet verboden is om alle burgers, inclusief kinderen, te beschermen. Voorbeelden hiervan zijn de verspreiding van kinderporno, het aanzetten tot haat, geweld of terroristische activiteiten. In Nederland wordt illegale content gereguleerd door de Mediawet.
- **Schadelijke content.** Ook is er content die mogelijk schadelijk is voor kinderen. Hieronder valt potentieel schadelijke content die niet audiovisueel van aard is (en daarom niet onder de Mediawet valt) of content met commerciële doeleinden. Schadelijke content is dus een bredere categorie dan illegale content. Met andere woorden, schadelijke content is niet altijd illegaal. Schadelijke content vormt een risico voor kinderen vanwege de potentiële negatieve impact op hun gezondheid en welzijn. Deze content omvat desinformatie, haatdragende content, gewelddadige, angstaanjagende, pornografische of discriminerende inhoud. Voorbeelden zijn oorlogsbeelden of dierenmishandeling. Ook misleidende of ongezonde informatie die een ongezonde levensstijl of gedrag stimuleert, zoals extreem sporten, ongezond eetgedrag of alcohol- en drugsgebruik, is schadelijk voor kinderen.
 - Het is belangrijk op te merken dat zelfs als de inhoud zelf niet illegaal is, zoals extreme geweldsscènes of expliciete pornografie, het verlenen van toegang aan kinderen tot dergelijke schadelijke inhoud aan strenge maatregelen moet worden onderworpen.
- **Content met schadelijke reclame.** Een sprekend voorbeeld van schadelijke content is reclame voor producten die kunnen leiden tot een ongezonde levensstijl. Voorbeelden hiervan zijn ongezonde voeding en alcoholische dranken. Zelfregulerende maatregelen zijn vaak van toepassing op reclame-uitingen. Een andere categorie betreft reclame voor gokken, waarbij het verboden is om zich op kinderen en mogelijk ook jongvolwassenen te richten, aangezien gokken voor kinderen en soms ook jongvolwassenen in veel landen verboden is.

3.3.2 Categorie: gedrag

Meest relevante kinderrechten: recht op gezondheid (artikel 24 IVRK), recht op spel en ontspanning (artikel 31 IVRK), recht op bescherming tegen economische exploitatie (artikel 32 IVRK), recht op bescherming tegen seksuele exploitatie (artikel 34 IVRK).

3.3.2.1 Toelichting 'gedrag' in de context van het KIA

Het thema 'gedrag' verwijst naar de manier waarop een kind zich online presenteert en gedraagt, evenals naar gedragingen in de fysieke wereld die beïnvloed worden door de online ervaringen. Deze categorie betreft het individueel gedrag, de groepsgedragingen, de persoonlijke ontwikkeling en de actieve handelingen. Kinderen kunnen op verschillende manieren beïnvloed worden, bijvoorbeeld door het volgen van influencers, door zelf als influencer op te treden, door deel te nemen aan online challenges, door het plaatsen van foto's of door het reageren op content van anderen.

3.3.2.2 Kansen | Illustratieve voorbeelden

Er zijn verschillende manieren waarop gedrag van kinderen positief kan worden beïnvloed door digitale diensten. Hieronder zijn twee (niet uitputtende) voorbeelden beschreven.

- **Creatieve vaardigheden.** Via digitale diensten komen kinderen in contact met content die creativiteit aanwakkert, zoals DIY's of artistieke content. Dit zou creatief gedrag kunnen stimuleren. Daarnaast bieden digitale diensten kinderen unieke mogelijkheden om hun creativiteit te ontwikkelen. Via digitale diensten waar ze kunnen tekenen, muziek maken, verhalen schrijven of programmeren, worden kinderen aangemoedigd om hun verbeeldingskracht te gebruiken en nieuwe ideeën te verkennen.

- **Digitale geletterdheid.** Digitale diensten kunnen een positieve impact hebben op de ontwikkeling van digitale geletterdheid van kinderen. Dit omvat vaardigheden zoals het veilig en actief gebruiken van technologie (ICT-basisvaardigheden), kritisch omgaan met online informatie (mediawijsheid) en het zoeken en beoordelen van informatie (informatievaardigheden). Een educatieve digitale dienst kan kinderen bijvoorbeeld leren hoe ze informatie kunnen opzoeken, beoordelen en verwerken voor een schoolproject.

3.3.2.3 *Risico's | Illustratieve voorbeelden*

Hieronder worden twee illustratieve voorbeelden gegeven van gedragsrisico's binnen de digitale diensten voor kinderen.

- **Challenges.** Bij dit gedrag kan het gaan om het plaatsen van illegale, haatdragende of schadelijke inhoud. Kinderen kunnen ook betrokken zijn bij ander problematisch gedrag, zoals deelname aan online uitdagingen (challenges). Een voorbeeld van zo'n gevaarlijke uitdaging is de 'choking challenge', waarbij tieners (en soms ook jonge kinderen) hun keel dichtknippen tot ze bijna flauwvallen, omdat dit een gevoel van euforie zou geven.¹⁹ Deze handeling wordt vaak gefilmd en online gedeeld, waardoor andere kinderen op het idee komen om dit ook te proberen. Deelname aan dit 'spel' kan echter leiden tot ernstig hersenletsel of zelfs de dood van kinderen.²⁰
- **Kinderarbeid.** Een ander gedragsrisico voor kinderen is het ontplooiën van onlineactiviteiten die als kinderarbeid kunnen worden beschouwd, zoals minderjarige creators, influencers of e-sporters.²¹ Dit kan ertoe leiden dat kinderen veel tijd besteden aan dit werk, wat nadelig kan zijn voor hun schoolprestaties, sociale activiteiten en kan leiden tot stress. Hoewel geld verdienen door kinderen niet noodzakelijkerwijs economische uitbuiting betekent, is er in Nederland een wettelijk verbod op kinderarbeid. Huidige wetgeving die kinderarbeid reguleert is mogelijk echter niet van toepassing op online kinderarbeid, omdat er meestal geen sprake is van een arbeidsrelatie.²² Er wordt momenteel gewerkt aan strengere regels voor nieuwe vormen van kinderarbeid zoals regels voor vlogfamilies en kidfluencers.²³ die ook toepasbaar is op online kinderarbeid. Online platforms kunnen ouders en kinderen leren hoe kinderen veilig en verantwoord online commerciële kunnen ontplooiën.²⁴

3.3.3 Categorie: contact

Meest relevant kinderrechten: recht op bescherming tegen geweld (artikel 19 IVRK), recht op bescherming tegen seksueel misbruik (artikel 34 IVRK), zie ook Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography.

3.3.3.1 *Toelichting 'contact' in de context van het KIA*

Het thema 'contact' kent twee vormen binnen de digitale diensten:

- **Interactieve communicatie.** Dit betreft de interacties die kinderen hebben met derden. Deze derden kunnen andere kinderen zijn, maar ook volwassenen die zich anders voordoen dan wie ze werkelijk zijn. Interacties vinden bijvoorbeeld plaats via privéberichten, reacties op content van anderen, of het ontvangen van reacties op eigen posts, zoals foto's of reels in een feed.
- **Eenzijdige communicatie.** Hierbij spelen kinderen zelf geen actieve rol, maar kunnen ze wel beïnvloed worden door de inhoud. Voorbeelden hiervan zijn pushmeldingen, video's of livestreams zonder chatfunctie, nieuwsbrieven, of informatie van derden waarbij geen interactie mogelijk is.

¹⁹ Hof S van der, Lievens E, Milkaite I. The protection of children's personal data in a data-driven world: A closer look at the GDPR from a children's rights perspective. In: Liefwaard T, Rap S, Rodrigues P, editors. Monitoring Children's Rights in the Netherlands: 30 Years of the UN Convention on the Rights of the Child. Leiden University Press; 2019.

²⁰ Bureau Jeugd en Media. Informatie over de 'choking game' (het wurgspel). Available: <https://www.bureaujeugdmedia.nl/informatie-choking-game-wurgspel/>.

²¹ Verdoodt V, van der Hof S, Leiser M. Child labour and online protection in a world of influencers. The Regulation of Social Media Influencers. Edward Elgar Publishing; 2020. pp. 98–124.

²² Verdoodt V, van der Hof S, Leiser M. Child labour and online protection in a world of influencers. The Regulation of Social Media Influencers. Edward Elgar Publishing; 2020. pp. 98–124.

²³ [Strengere regels voor vlogfamilies en kidfluencers | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

²⁴ In Frankrijk is dat bij wet geregeld, zie LOI n° 2020-1266 du 19 octobre 2020 visant à encadrer l'exploitation commerciale de l'image d'enfants de moins de seize ans sur les plateformes en ligne.

3.3.3.2 *Kansen | Illustratieve voorbeelden*

Digitale diensten kunnen bijdragen aan gemeenschapsvorming van kinderen. Digitale diensten kunnen een rol spelen in het verbinden van mensen met verschillende achtergronden, overtuigingen en identiteiten. Door het faciliteren van online gemeenschappen bieden deze diensten gebruikers de mogelijkheid om ervaringen te delen, steun te vinden en zich te organiseren rond gedeelde interesses of thema's. Dit bevordert sociale verbondenheid en kan bijdragen aan een gevoel van inclusie, ook voor groepen die in de fysieke wereld minder zichtbaar of vertegenwoordigd zijn.

3.3.3.3 *Risico's | Illustratieve voorbeelden*

Onder contactrisico's vallen seksuele uitbuiting, zoals online grooming, sextortion en seksueel misbruik via webcams. Het kan ook gaan om cyberpesten, hatelijk of anderszins schadelijk gedrag van anderen, zoals trolling, doxing, het delen van wraakporno, discriminatie en extremisme. Daarnaast vallen ook online fraudepraktijken onder 'contactrisico's', zoals phishing, WhatsApp-fraude, Marktplaatsfraude en identiteitsfraude.

Kinderen die online commerciële activiteiten ontplooiën (zie gedragsrisico's in paragraaf 3.2) kunnen ook te maken krijgen met 'contactrisico's' wanneer ze hun activiteiten online streamen of publiceren. Een voorbeeld hiervan is geld verdienen als streamer op platforms zoals Twitch, waar kijkers donaties kunnen doen terwijl de streamende gamer aan het spelen is. In deze situaties kunnen kinderen te maken krijgen met speciale verzoeken als streamer, zoals het vertonen van verleidelijk gedrag.²⁵ In het laatste geval kan economische uitbuiting (het verrichten of geconfronteerd worden met commerciële activiteiten die schadelijk of onrechtmatig zijn voor het kind) samenvallen met seksuele uitbuiting van het kind. Het is belangrijk om deze risico's te erkennen en gepaste maatregelen te nemen om kinderen te beschermen.

3.3.4 Categorie: consument

Meest relevante kinderrechten: recht op privacy en gegevensbescherming (artikel 16 IVRK, artikelen 7 en 8 EU Handvest), recht om vrij (van commercie) en ongedwongen te spelen (artikel 31 IVRK), bescherming tegen economische exploitatie (artikel 32 IVRK), recht op bescherming tegen middelengebruik (artikel 33 IVRK).

3.3.4.1 *Toelichting 'consument' in de context van het KIA*

Het thema 'consument' omvat situaties waarin kinderen als consument optreden. Dit kan zowel bewust als onbewust gebeuren. Voorbeelden van consumentengedrag bij kinderen zijn in-app-aankopen*, het afsluiten van abonnementen, het kopen van producten, het gebruikmaken van loyaliteitsprogramma's en het bekijken van reclames (marketingactiviteiten).

*In-app-aankopen zijn aankopen die gebruikers doen binnenin een app of spel, meestal op een smartphone of tablet.

3.3.4.2 *Kansen | Illustratieve voorbeelden*

Digitale diensten kunnen kinderen ondersteunen in hun ontwikkeling tot bewuste en weerbare consumenten. Door interactieve elementen, duidelijke uitleg en kindvriendelijke interfaces leren kinderen hoe ze keuzes kunnen maken, wat hun rechten zijn als consument en hoe ze kritisch kunnen omgaan met reclame en aanbiedingen.

Een concreet voorbeeld hiervan is een educatieve programma wat kinderen leert hoe geld werkt, hoe je een budget opstelt en wat de waarde is van producten en diensten. Door zelf keuzes te maken binnen de app – bijvoorbeeld over het besteden van een virtueel zakgeld – ervaren kinderen wat de gevolgen zijn van hun beslissingen. Dit draagt bij aan een gevoel van controle en stimuleert het leren maken van weloverwogen keuzes. Op deze manier kan een digitale dienst bijdragen aan het versterken van de positie van kinderen als jonge consumenten in een steeds digitaalere samenleving.

3.3.4.3 *Risico's | Illustratieve voorbeelden*

Er zijn meerdere voorbeelden van digitale diensten die een negatieve impact hebben op een situatie waarin een kind als consument optreedt. Twee hiervan zijn:

²⁵ D'Anastasio C. Children Stream on Twitch—Where Potential Predators Find Them. Wired. 30 Jul 2020. Available: <https://www.wired.com/story/children-stream-twitch-potential-predators-exploitation/>. Accessed 1 Sep 2021 & National Center on Sexual Exploitation. Amazon's Twitch Rife with Sexual Harassment, Predatory Grooming, Child Sexual Abuse. In: <https://endsexualexploitation.org> [Internet]. Mar 2021 [cited 30 Mar 2023]. Available: <https://endsexualexploitation.org/articles/amazons-twitch-rife-with-sexual-harassment-predatory-grooming-child-sexual-abuse/>.

- **Marketing.** Marketingactiviteiten gericht op kinderen kunnen risico's met zich meebrengen. Niet alleen reclame²⁶, maar ook online marketing²⁷, zoals native marketing, influencer marketing en advergames²⁸, kunnen een negatieve invloed hebben op het welzijn van kinderen.
- **In-app-aankopen.** Er kunnen consumentrisico's voortkomen uit mogelijkheden rondom in-app-aankopen zoals digitale valuta. De economische waarde van deze valuta is niet eenduidig te vergelijken met gangbare munten. In-app-aankopen vinden geregeld per ongeluk plaats.²⁹

Ten slotte, vormt het online kopen van producten die ongezond of gevaarlijk zijn voor kinderen, zoals sigaretten, alcohol, drugs en wapens, ook een consumentenrisico. Het verschil met de contentcategorie is dat het bij de consumentcategorie gaat om het daadwerkelijk aankopen van producten via de digitale dienst, terwijl het bij content draait om het bekijken ervan en daarmee het stimuleren van gebruik van deze ongezonde of gevaarlijke producten

3.3.5 Categorie: geavanceerde technologie

Meest relevante kinderrechten: recht op ontwikkeling (artikel 6 IVRK), vrijheid van gedachtevorming (artikel 14 IVRK), recht op toegang tot niet-schadelijke informatie en de media, inclusief bescherming tegen schadelijke content (artikel 17 IVRK), recht op privacy en gegevensbescherming (artikel 16 IVRK, artikelen 7 en 8 EU Handvest), recht op gezondheid (artikel 24 IVRK), recht om vrij (van commercie) en ongedwongen te spelen (artikel 31 IVRK), bescherming tegen economische exploitatie (artikel 32 IVRK).

3.3.5.1 Toelichting 'geavanceerde technologie' in de context van het KIA

Geavanceerde technologie verwijst naar slimme, vaak onzichtbare systemen die digitale diensten gebruiken om gebruikerservaringen te personaliseren, gedrag te analyseren of processen te automatiseren. Geavanceerde technologie waarvan digitale diensten gebruikmaken, zijn bijvoorbeeld algoritmes, aanbevelingssystemen, kunstmatige intelligentie, persoonsgerichte profilering, augmented reality en virtual reality, en gamification. Deze technologieën kunnen een verslavende werking hebben, maar kunnen ook helpen om de app veiliger te maken.

3.3.5.2 Kansen | Illustratieve voorbeelden

Geavanceerde technologieën zoals kunstmatige intelligentie (AI), spraakherkenning, augmented reality (AR) en adaptieve interfaces kunnen digitale diensten beter afstemmen op de ontwikkelingsfase, leerstijl en behoeften van kinderen. Dit vergroot niet alleen de toegankelijkheid, maar biedt ook kansen voor persoonlijke groei en inclusie.

- **AI-gestuurde leerplatforms.** Een concreet voorbeeld is het gebruik van AI-gestuurde leerplatforms die zich automatisch aanpassen aan het niveau en tempo van het kind. Kinderen die moeite hebben met lezen krijgen bijvoorbeeld extra visuele ondersteuning of auditieve uitleg, terwijl snelle leerlingen extra uitdagingen krijgen. Dit bevordert het zelfvertrouwen en de motivatie, doordat kinderen succeservaringen opdoen op hun eigen niveau.
- **Augmented reality (AR).** Augmented reality (AR) biedt kansen, bijvoorbeeld in apps die abstracte leerstof visueel en interactief maken. Kinderen kunnen bijvoorbeeld een virtuele rondleiding krijgen door het zonnestelsel of een historisch gebouw, wat hun begrip en betrokkenheid vergroot.
- **Toegankelijkheidsfuncties.** Deze functies, zoals schermlezers, vergrote tekst, kleurcontrastinstellingen en eenvoudige navigatie, kunnen bijdragen aan een inclusieve digitale omgeving, waarin ook kinderen met een beperking volwaardig kunnen deelnemen.

3.3.5.3 Risico's | Illustratieve voorbeelden

Geavanceerde technologie kan ook risico's met zich meebrengen, zoals dark patterns en biometrische toepassingen.

- **Dark patterns.** Datagedreven gedragsontwerp van digitale diensten combineert zogenaamde 'dark patterns' met het zich richten op de kwetsbaarheid van kinderen op basis van hun persoonsgegevens. Dark patterns zijn ontwerpkeuzes die gebruikers ertoe aanzetten om op de digitale dienst zo te handelen dat het bedrijf zijn doel kan bereiken, bijvoorbeeld om de winst te maximaliseren, in plaats van spelers hun eigen voorkeuren te

²⁶ Valkenburg PM, Piotrowski JT. Plugged In: How Media Attract and Affect Youth. 1st ed. Plugged In. 1st ed. Yale University Press; 2017.

²⁷ Children in the Digital Environment: Revised Typology of Risks. OECD; 2021 Jan. Available: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9b8f222e-en.pdf?expires=1678964855&id=id&accname=guest&checksum=D7F9A773A74CAD9FBA981F43DA9B348E>.

²⁸ Verdoodt V, Clifford D, Lievens E. Toying with children's emotions, the new game in town? The legality of advergaming in the EU. Comput Law Secur Rep. 2016;32: 599–614.

²⁹ Childnet. (2021). Young people's experiences of in-app purchases. Available at: <https://www.childnet.com/wp-content/uploads/2021/11/Young-peoples-experiences-of-in-app-purchases.pdf>. Geraadpleegd op 7 oktober 2024.

laten volgen.³⁰ Voorbeelden van dark patterns in games zijn spelers te vragen om te betalen voor vooruitgang in het spel door de vaardigheden van de speler te verminderen of de moeilijkheidsgraad te verhogen ('pay to skip'), of succes in het spel afhankelijk te maken van extra investeringen ('pay to win').³¹ Maar ook in andere digitale diensten komen dark patterns, zoals misleidend privacybeleid en irritante instellingen of voortdurende meldingen die gebruikers teruglokken naar de applicatie.³² Kinderen en jongeren kunnen gevoeliger zijn voor de negatieve effecten van dark patterns, en datagedreven dark patterns kunnen gericht misbruik maken van de kwetsbaarheid van kinderen.

- **Biometrische toepassingen.** Biometrische toepassingen, zoals het gebruik van biometrie voor 'leeftijdsoepaling', kunnen leiden tot bijvoorbeeld potentiële privacyrisico's voor kinderen (en voor gegevensbeveiliging). Een ander voorbeeld is uitsluiting van kinderen door bijvoorbeeld vooringenomenheid in het algoritme en verminderde nauwkeurigheid van de werking ervan (afhankelijk van factoren zoals leeftijd, geslacht, geldigheid en huidskleur).³³

Meer algemeen kan de inzet van AI-systemen bij kinderen (denk aan adaptive learning) risico's opwerpen.

3.3.6 Categorie: privacy

Meer relevante kinderrechten: recht op privacy en gegevensbescherming (artikel 16 IVRK, artikelen 7 en 8 EU Handvest), recht op bescherming tegen geweld (artikel 19 IVRK), recht op bescherming tegen seksueel misbruik (artikel 34 IVRK), zie ook Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography.

3.3.6.1 Toelichting 'privacy' in de context van het KIA

Het thema 'privacy' op een digitale dienst verwijst naar de bescherming van persoonlijke gegevens en de mate van controle die gebruikers hebben over welke informatie over hen wordt verzameld, gedeeld en opgeslagen. Dit geldt niet alleen voor diensten die kinderen zelf gebruiken, maar ook voor systemen die indirect invloed op hen hebben (zoals leerlingvolgsystemen, gezondheidsapps, e-dossiers, ouderportalen of slimme apparaten in huis).

3.3.6.2 Kansen | Illustratieve voorbeelden

Digitale diensten kunnen actief bijdragen aan de privacy van kinderen door privacyvriendelijke keuzes te maken in het ontwerp en gebruik van de dienst. Dit begint bij het beperken van het verzamelen van persoonsgegevens tot wat strikt noodzakelijk is. Daarnaast kan er in het ontwerp rekening gehouden worden met transparant communiceren over welke gegevens worden verzameld, waarom, en hoe lang deze worden bewaard.

Een positief voorbeeld is een kindvriendelijk platform dat standaard privacy-instellingen op 'hoog' zet. Deze instelling brengt met zich mee dat het delen van locatiegegevens wordt uitgeschakeld en gebruikersnamen worden geanonimiseerd. Daarnaast kunnen digitale diensten kinderen en hun ouders actief begeleiden in het maken van bewuste keuzes over privacy. Bijvoorbeeld door middel van visuele uitleg, interactieve tutorials of meldingen die in begrijpelijke taal uitleggen wat een bepaalde instelling betekent. Dit draagt bij aan het bewustzijn van kinderen over hun digitale voetafdruk en versterkt hun gevoel van controle over persoonlijke gegevens.

3.3.6.3 Risico's | Illustratieve voorbeelden

Het datagedreven karakter van veel digitale diensten als onderdeel van hun verdienmodel leidt tot uitgebreide of zelfs buitensporige verwerking van persoonsgegevens van kinderen. De voorbeelden die eerder zijn genoemd onder de 'risico's van geavanceerde technologie' (datagedreven misleidend en manipulatief ontwerp, algoritmes) brengen ook privacyrisico's met zich mee. Meer algemeen kunnen geautomatiseerde en AI-systemen privacyrisico's opwerpen voor kinderen. Die risico's kunnen onder meer samenhangen met de profilering van kinderen voor commerciële en niet-commerciële doeleinden.

Daarnaast kunnen privacyrisico's voor kinderen ontstaan doordat zichzelf of anderen persoonlijke informatie over hen delen op sociale media of videoplatforms. Een bekend voorbeeld hiervan is 'sharenting' (een combinatie van 'sharing'

³⁰ Leiser MR, Caruana M. Dark Patterns: Light to be found in Europe's Consumer Protection Regime. *Journal Of European Consumer And Market Law*. 2021;10: 237–251. - Zagal JP, Björk S, Lewis C. Dark Patterns in the Design of games.

³¹ Van der Hof S, van Hilten S, Ouburg S, Birk MV, van Rooij AJ. "Don't Gamble With Children's Rights"—How Behavioral Design Impacts the Right of Children to a Playful and Healthy Game Environment. *Frontiers in Digital Health*. 2022;4. doi:10.3389/fgth.2022.822933.

³² European Data Protection Board. Guidelines 3/2022 on Dark patterns in social media platform interfaces: How to recognise and avoid them. 2022 Mar. Available: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/documents/public-consultations/2022/guidelines-32022-dark-patterns-social-media_en.

³³ UNICEF. Faces, Fingerprints & Feet, Guidance on assessing the value of including biometric technologies in UNICEF-supported programs. UNICEF; 2019 Jul. Available: <https://data.unicef.org/resources/biometrics/>.

en 'parenting'), waarbij ouders foto's en video's van hun kinderen delen.³⁴ In het geval van zogenaamde familievloggers kan sharenting zelfs leiden tot een vorm van kinderarbeid,³⁵ waardoor er ook 'gedragsrisico' voor kinderen kan ontstaan. Daarnaast kunnen er contactrisico's ontstaan wanneer kwaadwillende derden, zoals kindermisbruikers of cybercriminelen, eenvoudig toegang hebben tot de foto's en video's van kinderen omdat hun persoonlijke informatie standaard openbaar is.

3.3.7 Categorie: gezondheid

Meer relevante kinderrechten: recht op optimale ontwikkeling (artikel 6 IVRK), recht op gezondheid (artikel 28 IVRK).

3.3.7.1 Toelichting 'gezondheid' in de context van het KIA

Het thema 'gezondheid' verwijst naar de manier waarop de digitale dienst invloed kan hebben op zowel de fysieke en mentale gezondheid van kinderen. De fysieke gezondheid betreft de conditie van het lichaam, vastgesteld aan bijvoorbeeld de hand van het energieniveau, de manier van slapen en bewegen en het ziektebeeld. De mentale gezondheid gaat over de emotionele en psychologische toestand van een kind. Als de mentale gezondheid goed is, voelt een kind zich meestal gelukkig, rustig en in staat om met stress om te gaan.

3.3.7.2 Kansen | Illustratieve voorbeelden

De digitale diensten kunnen bijdragen aan de mentale en fysieke gezondheid van kinderen. Hierdoor kunnen ze zich energieker, meer verbonden en emotioneel stabiel voelen. Gezondheidskansen worden ook beïnvloed door de andere thema's, aangezien het een cross-cutting-thema is. Hieronder worden drie voorbeelden genoemd:

- **Gezonde en stimulerende content.** Content die gezonde gewoonten stimuleert – zoals voldoende bewegen, gezond eten en goed slapen – kan bijdragen aan het fysieke en mentale welzijn van kinderen.
- **Bijdragen aan het delen van emoties.** Het delen van emoties helpt mensen bij het bereiken van twee doelen: bevrediging van onze sociaal-emotionele behoeften zoals het ontvangen van steun en het valideren van onze gevoelens, alsook het normaliseren van onze ervaringen. Daarnaast kan het bijdragen aan het ontvangen van advies om onze ervaringen te helpen begrijpen.
- **Coping met stress.** Digitale diensten kunnen kinderen ondersteunen bij het omgaan met stressvolle situaties. Ze gebruiken deze diensten vaak als een vorm van afleiding of ontspanning, bijvoorbeeld door het kijken van video's, luisteren naar muziek of het spelen van een spel. Dit kan helpen om negatieve emoties tijdelijk te verlichten en een gevoel van rust of controle terug te krijgen. Wanneer dit op een bewuste en evenwichtige manier gebeurt, kan het een waardevolle coping strategie zijn binnen hun dagelijkse leven.

3.3.7.3 Risico's | Illustratieve voorbeelden

Digitale diensten kunnen een negatieve impact hebben op de mentale en fysieke gezondheid van kinderen, waardoor ze stress, depressie, slaaptkort, gebrek aan lichaamsbeweging, sociale angst en andere problemen kunnen ervaren. Gezondheidsrisico's worden ook beïnvloed door de andere thema's, aangezien het een cross-cutting-thema is. Hieronder worden twee voorbeelden genoemd:

- **Ongezonde content.** Schadelijke content kan schadelijk zijn voor het welzijn en de gezondheid van kinderen. Kinderen kunnen bijvoorbeeld angstig worden en 's nachts niet meer slapen. Bovendien kan content hen aanzetten tot een ongezonde levensstijl, zoals reclames voor ongezond voedsel³⁶ of informatie over eetstoornissen en overmatig sporten.³⁷
- **Ongezonder ontwerp.** Algoritmes op sociale media en videoplatforms kunnen gebruikers in een 'filterbubbel' trekken, waarin ze vooral extreme, sensationele of ongezonde informatie te zien krijgen (zie ook geavanceerde technologierisico's). Daarnaast kunnen de eerdergenoemde dark patterns, die deel uitmaken van geavanceerde technologierisico's, schadelijk zijn voor het welzijn en de gezondheid van kinderen. Tijdgebonden gebeurtenissen ('timed events') in videogames kunnen bijvoorbeeld leiden tot conflicten in het

³⁴ Ferrara P, Cammisa I, Corsello G, Giardino I, Vural M, Pop TL, et al. Online "Sharenting": The Dangers of Posting Sensitive Information About Children on Social Media. *J Pediatr*. 2023. doi:10.1016/j.jpeds.2023.01.002.

³⁵ Verdoodt V, van der Hof S, Leiser M. Child labour and online protection in a world of influencers. *The Regulation of Social Media Influencers*. Edward Elgar Publishing; 2020. pp. 98–124.

³⁶ Folkvord F, Anschutz DJ, Buijzen M, Valkenburg PM. The effect of playing advergames that promote energy-dense snacks or fruit on actual food intake among children. *Am J Clin Nutr*. 2013;97: 239–245.

³⁷ Milmo D. TikTok "acting too slow" to tackle self-harm and eating disorder content. *The Guardian*. 3 Mar 2023. Available: <https://www.theguardian.com/technology/2023/mar/03/tiktok-too-slow-tackle-self-harm-eating-disorder-content>. Accessed 30 Mar 2023.

gezin, terwijl constante meldingen of andere 'sticky features' van digitale diensten kunnen leiden tot obsessief gebruik, slaapttekort en stress.³⁸

3.3.8 Categorie: overig

Naast de eerder besproken risico's zijn er mogelijk nog andere risico's die zich kunnen voordoen bij het gebruik van uw digitale dienst. Deze kunnen onder de categorie 'overig' worden ingevuld.

³⁸ Van der Hof S, van Hilten S, Ouburg S, Birk MV, van Rooij AJ. "Don't Gamble With Children's Rights"—How Behavioral Design Impacts the Right of Children to a Playful and Healthy Game Environment. *Frontiers in Digital Health*. 2022;4. doi:10.3389/fdgth.2022.822933 - van Rooij AJ, Birk MV, van der Hof S, Ouburg S, van Hilten S. Behavioral design in video games: A roadmap for ethical and responsible games that contribute to long-term consumer health and well-being. Trimbos institute, Eindhoven University of Technology & Leiden University; 2021.

Hoofdstuk 4 | Tussenconclusies

4.1 Tussenconclusie in de interne variant van het KIA

In dit hoofdstuk krijgt u de ruimte om een tussenconclusie op te schrijven. Het doel is om een goed overzicht te krijgen van alle kansen en risico's die u in [hoofdstuk 3](#) heeft geïdentificeerd. Het is een tussenstap en er hoeven verder geen nieuwe zaken worden toegevoegd. U voegt hier ook per kans en risico de uiteindelijke kans-/risico-inschatting die u heeft berekent toe.

Kansen		
Waarschijnlijkheid	Impact	Kans-inschatting
(Laag / midden / hoog)	(Laag / midden / hoog)	

Risico's		
Waarschijnlijkheid	Impact	Risico-inschatting
(Laag / midden / hoog)	(Laag / midden / hoog)	

4.2 Tussenconclusie in de externe variant van het KIA

In dit hoofdstuk krijgt u de ruimte om een tussenconclusie op te schrijven. Het doel is om een goed overzicht te krijgen van alle kansen en risico's die u in hoofdstuk 3 heeft geïdentificeerd. Het is een tussenstap en er hoeven verder geen nieuwe zaken te worden toegevoegd. Bij het externe KIA maakt u geen volledige kans- of risico-inschatting. U schrijft hier daarom alleen de conclusie over de impact-inschatting op.

Kansen	
Wat is de positieve impact van de kans als het zich voordoet?	<i>Inschaling impact (laag / midden / hoog)</i>

Risico's	
Wat is de impact of ernst van het risico als het zich voordoet?	<i>Inschaling impact (laag / midden / hoog)</i>

Hoofdstuk 5 | Maatregelen

5.1 Maatregelen in de interne variant van het KIA

In dit hoofdstuk gaat het over de maatregelen. Dit worden ook wel vaak ‘risicobeperkende maatregelen’ of ‘beheersmaatregelen’ genoemd. Hier beschrijft u hoe u van plan bent om de (potentiële) negatieve impact die u in hoofdstuk 3 hebt beschreven weg te nemen of drastisch te verminderen (‘mitigeren’). Wat kunt u concreet *doen* om de negatieve impact op kinderen en hun rechten tegen te gaan?

Hoe wordt de (potentiële) negatieve impact van de digitale dienst op kinderen beperkt? In deze stap richt u zich op het definiëren van maatregelen die de eerder geformuleerde risico’s op de negatieve impact van de digitale diensten op de rechten en het welzijn van kinderen kunnen wegnemen of verminderen. Risicobeperkende maatregelen spelen een cruciale rol bij het waarborgen van de rechten en het welzijn van kinderen en bij het minimaliseren van eventuele schade of negatieve gevolgen. Het is echter van belang te benadrukken dat in sommige gevallen deze risicobeperkende maatregelen ontoereikend zijn. In dergelijke situaties, waar het risico van dusdanige omvang is, vereist het een heroverweging en herontwerp van de digitale dienst om de risico's naar behoren te verminderen of volledig te elimineren.

5.1 Welke kindgerichte maatregelen zijn er getroffen, of gaat u nemen, om risico's te voorkomen?

Het antwoordveld bevat een tabel dat kan worden gebruikt om de risico’s die in hoofdstuk 3 zijn geïdentificeerd op een gestructureerde manier te doorlopen, maatregelen te bepalen en het resterende risico te wegen. In het invulschema kunt u per risico aangeven welke maatregelen u van plan bent om te nemen om het risico op de impact op de kinderrechten tegen te gaan.

Risico omschrijving	Maatregelen	Restrisico	Beheerder	Implementatie (voorwaarden)

In het invuldocument is de tabel opgedeeld per risicocategorie.

5.1.1 Risicobeschrijving

In deze kolom beschrijft u (kort) wat het risico is. In hoofdstuk 3 heeft u het al uitgebreider omschreven. Gebruik een aparte regel per risico, voeg waar nodig extra regels in. Voeg ook de risico’s toe waarvoor u (nog) geen maatregelen kunt nemen.

5.1.2 Maatregelen

In deze kolom geeft u per risico aan welke maatregelen u gaat nemen of al heeft genomen om het risico weg te nemen of te verminderen. Bij het nemen van maatregelen wordt vaak gedacht aan technische oplossingen. Maar het is zinvol om breder te kijken dan dat. Daarnaast kan het zo zijn dat één maatregel meerdere risico’s kan verminderen. Denk bij het instellen van maatregelen niet alleen aan technische maatregelen, maar ook aan bijvoorbeeld het instellen van gedragsregels, het voorlichten van gebruikers, etc.

Daarnaast is het goed om te realiseren dat maatregelen elkaar kunnen aanvullen. Gebruikers informeren over het (juiste) gebruik van de applicatie is goed, maar neemt bijvoorbeeld nooit het gehele ‘gedragsrisico’ weg. Er zullen waarschijnlijk meer maatregelen nodig zijn. Het is dus geen exacte wetenschap. De sleutel hier is om met alle aspecten rekening te houden.

- *Let op: voor de afweging van proportionaliteit is het belangrijk om alleen de maatregelen op te schrijven die u ook daadwerkelijk gaat nemen.*

5.1.3 Restrisico

Beschrijf in de laatste kolom welk risico overblijft na het nemen van de maatregelen. Schrijf in de kolom wat het restrisico is. Gebruik ook hier de methode risico = waarschijnlijkheid x impact (zie Figuur 5). Geef daarnaast een toelichting (zie rapportagevoorbeeld hieronder).

5.1.4 Beheerder van de maatregel

Het is goed om te benoemen wie verantwoordelijk is voor het uitvoeren van de maatregelen. Het is belangrijk dat dit namen van personen of teams zijn die daadwerkelijk kunnen *handelen*. Bij technische maatregelen is het dus zinvoller om hier ontwerpers, technici of inkopers van technologie te noemen. Bij contextmaatregelen kunnen dat bijvoorbeeld managers, beleidsmakers en verzekeraars zijn.

5.1.5 Implementatievoorwaarden

In dit onderdeel kunt u aangeven welke voorwaarden er aan de implementatie van de maatregel moeten worden toegevoegd. Schrijf hier op in welke periode u de maatregel wil implementeren, welk budget u nodig heeft en of u al een schatting heeft van het benodigde budget. Ook kunt u hier aangeven welke andere middelen u nodig heeft om de maatregel succesvol te implementeren. De implementatie voorwaarden kunnen vervolgens worden ingezet bij de besluitvorming over de te nemen maatregel.

Een rapportagevoorbeeld

Risico omschrijving	Maatregelen	Restrisico	Beheerder	Implementatie (voorwaarden)
Kinderen kunnen schadelijke content uploaden	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruikers informeren over een goed gebruik • Automatische detectie via algoritme om dergelijke content te verwijderen • Gebruikers op begrijpelijke wijze waarschuwen voor mogelijk schadelijke content • Opties om content te filteren op basis van contentclassificatie 	<p>Gemiddeld: De kans dat het risico zich voordoet is verminderd maar niet nul met de genomen maatregelen.</p> <p>De impact die het risico kan hebben is ook niet veranderd met deze maatregel. Kinderen kunnen instructies negeren of de consequenties niet overzien.</p> <p>Automatische detectie helpt, maar is nooit 100% waterdicht. Duidelijke waarschuwingen geven gebruikers controle over content die zie wel of niet willen zien.</p> <p>Filteropties geven hen meer controle en gemak bij het vermijden van mogelijke schadelijke content.</p>	Afdeling x, rol x, persoon x	Implementatieperiode van zes maanden, budget van X, middelen: 0.5fte voor implementatie van maatregel door persoon X en Y

5.2 Maatregelen in de externe variant van het KIA

Bij de uitvoering van het externe KIA zonder toegang tot interne bedrijfsinformatie is het lastig om het restrisico te bepalen omdat je, tenzij de informatie openbaar is gepubliceerd, geen inzicht hebt in de daadwerkelijke effectiviteit van de getroffen maatregelen. Het antwoordveld bevat daarom alleen de risico classificatie, risico omschrijving en de maatregelen. Hier kunt u als externe onderzoeker de maatregelen die bijdragen aan het mitigeren van de in [Hoofdstuk 3](#) gevonden risico's beschrijven. Zonder toegang tot interne bedrijfsinformatie is alleen mogelijk om openbaar gepubliceerde maatregelen te beschrijven. Deze velden vult u in zoals hierboven bij de uitleg voor het intern KIA beschreven.

5.1 Welke kindgerichte maatregelen zijn er getroffen, of gaat u nemen, om risico's te voorkomen?

Risico-omschrijving	Maatregelen

In het invuldocument is de tabel opgedeeld per risicocategorie.

Hoofdstuk 6 | Conclusie en vervolg

In [hoofdstuk 1](#) heeft u vastgesteld of het uitvoeren van een KIA voor u noodzakelijk is. In [hoofdstuk 2](#) heeft u de digitale dienst waar het KIA op gericht is concreet omschreven en de doelstellingen vastgelegd. In [hoofdstuk 3](#) heeft u de impact van het gebruik van uw digitale dienst op de rechten en het welzijn van kinderen in kaart gebracht. U heeft zowel de kansen (baten/opbrengsten) als risico's in kaart gebracht. Dit geeft u een overzicht van zowel de positieve impact als de mogelijke negatieve impact.³⁹ Het laatste onderdeel gaat over het afwegen van deze negatieve impact en de positieve impact. Dit wordt de proportionaliteitstoets genoemd.

6.1 Doeltreffendheid: *Kijk naar uw antwoord bij vraag 2.7: Bereikt deze digitale dienst inderdaad het doel? Leg uit.*

Om uiteindelijk te kunnen beoordelen of de baten opwegen tegen de mogelijke kosten is het belangrijk om eerst vast te stellen of de gestelde doelen (naar alle waarschijnlijkheid) worden bereikt met de ontwikkeling en inzet van de digitale dienst. Dit wordt doeltreffendheid genoemd. Als uw digitale dienst niet doeltreffend blijkt te zijn en negatieve impact lijkt te hebben op de rechten en het welzijn van kinderen, dan is de uitrol van de digitale dienst problematisch. Met andere woorden, als uw dienst niet doeltreffend is, is het onwaarschijnlijk dat u de gewenste baten zult realiseren. Dan blijven alleen de kosten op de balans over.

6.2 Alternatieve mogelijkheden: *Is de dienst de beste manier (rekening houdend met de rechten en het welzijn van het kind) om het doel te bereiken? Zijn er geen andere manieren beschikbaar om dit te doen? Leg uit.*

Deze vraag gaat over de alternatieve mogelijkheden; is het middel dat u beoogt in te zetten het beste middel om het doel te bereiken. Daarbij is het belangrijk om te overwegen of er geen andere (minder ingrijpende) middelen zijn om hetzelfde doel te bereiken. Als er een alternatief beschikbaar is dat de kinderrechten niet of in mindere mate aantast, maar alsnog het doel bereikt, dan moet dit alternatief worden ingezet. Wanneer dit niet mogelijk is, moet worden uitgelegd waarom dit minder ingrijpende middel niet is gekozen.

6.3 Conclusie: *Gegeven uw antwoord op bovenstaande vragen, wat is uw conclusie met betrekking tot het ontwerp en de inzet van uw (voorgenomen) digitale dienst?*

Beschrijf hier wat uw conclusie is naar aanleiding van het antwoord op vraag 5.3. Wat betekent dit voor de (uitrol van) de digitale dienst?

6.4 Vervolgacties: *Welke acties zijn nodig om de bevindingen uit dit assessment goed te borgen?*

Vermeld hier eventuele vervolgacties die de digitale dienst moet nemen om de bevindingen uit dit assessment goed te borgen. Houd hierbij ook rekening met de te nemen maatregelen uit hoofdstuk 5.

Vraag 6.4 in de externe variant het KIA:

Bij de uitvoering van het externe KIA is het niet mogelijk om vervolgacties op te stellen daar je als externe partij geen inzicht hebt in welke acties een bedrijf wel of niet kan en gaat nemen op basis van de uitwerking van het KIA. In vraag 6.4 van het externe KIA wordt er dan ook gevraagd om aanbevelingen te doen:

6.4 Aanbevelingen: *welke acties zijn nodig? Welke acties zou u aanbevelen om te ondernemen?*

Het doel is om de bevindingen en resultaten van dit assessment goed te borgen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan wat u kunt doen om de mitigerende maatregelen te implementeren of aan welke strategieën u kunt inzetten om de gevonden kansen voor de rechten en het welzijn van kinderen zo goed mogelijk te benutten.

³⁹ Kosten en baten zijn in deze context niet strikt in materiële zin bedoeld. Baten kunnen bijvoorbeeld ook positieve effecten op het kind welzijn zijn. Bij kosten gaat het hier om de mogelijk negatieve gevolgen voor het kind welzijn.

6.5 Monitoring: *Op welke manier kunt u monitoren dat de geformuleerde beheersmaatregelen effectief worden uitgevoerd? Op welke termijn en onder welke omstandigheden voert u het KIA opnieuw uit?*

Maak hier expliciet hoe u ervoor zorgt dat de beheersmaatregelen worden uitgevoerd en hoe u omgaat met toekomstige wijzigingen in het ontwerp en het periodiek uitvoeren van het KIA.

Vraag 6.5 in de externe variant het KIA:

Bij de uitvoering van het externe KIA is het niet mogelijk om vervolgacties te monitoren. Deze vraag is daarom in de externe versie van het KIA niet toegevoegd.